

Rotkinderen bestaan niet, wel kinderen die rottigheid uithalen.
door Jan van der Born

“Jij bent een rotkind. Annabel mag niet meer met je spelen. Het is allemaal jouw schuld”, zegt de moeder van Annabel tegen Joni. Maar Joni neemt wraak en samen met wat hangjongeren uit de buurt haalt ze het hele voortuintje, de trots van de moeder van Annabel, overhoop. De moeder van Annabel, die ze de ijskoningin noemt. Anna van Praag beschrijft het verhaal van Joni, dat deels autobiografisch is, in haar boek *Nooit meer lief* (Leopold, 2010). Aan het begin van het verhaal besluit Joni, die in alles nummer 1 is, maar ontdekt dat dat nauwelijks enige aandacht oplevert en die gepest wordt om haar neus, om dan maar nooit meer lief te zijn. Dan maar nummer 1 als rotkind. Dat lukt haar heel aardig. Het begint met winkeldiefstalletjes samen met vriendinnen en loopt uiteindelijk uit op een ramp. Een kernachtige paradox wordt gevormd door de moeder van Joni, die tegen haar zegt dat rotkinderen niet bestaan.

Samen met haar man zit ze echter zo verstrikt in haar eigen sores, dat er maar weinig aandacht voor Joni is, die bij haar dan ook geen gehoor vindt.

Het boek *Nooit meer lief* kwam alweer een jaar geleden uit samen met een interview in *Vrij Nederland* (9 oktober 2010) met Anna van Praag. De vraag die in het interview gesteld werd was of een rotkind de hoofdrol mag hebben in een kinderboek? Over het algemeen zijn de hoofdpersonen in kinderboeken, ook al gaan ze over de schreef en halen kattenkwaad uit, toch lieve, moedige en brave kinderen. Maar in dat beeld, vertelt Anna van Praag uit eigen ervaring, herken je jezelf als “rotkind” niet. In de gesprekken, die ze naar aanleiding van haar boek met vrienden en kennissen voerde bleek dat we allemaal zo’n rotkind diep van binnen met ons meedragen. Maar daar schamen we ons voor.

Ik herinner me het eerste appeltje, dat ik stal van de groentekar. Plassen in de gracht was een geliefde bezigheid, maar je liep wel het gevaar in de gracht te worden geduwd. Dat gebeurde dan ook. Ik zie mij nog thuis nat en vies op een matje staan in de kamer, waar ik er flink van langs kreeg. Dus nam ik wraak en duwde ook een jongen in de gracht. Om er vooral toch bij te horen reed ik een vriendje, dat door iedereen een moederskindje gevonden werd, klem waardoor de voorvork van zijn fiets brak. Terwijl ik dit schrijf, voel ik nog de schaamte. Ik kan mij voorstellen dat we daar liever niet meer mee geconfronteerd worden. Eerlijk is eerlijk, maar die kriebels kreeg ik ook toen ik het boek begon te lezen.

Een oordeel ligt nu snel voor de hand. Voor je het weet is het etiket geplakt. Wat een rotkind. We vergeten echter dat een geweten zich moet ontwikkelen. In het interview wordt verwezen naar *Het puberende brein* van Eveline Crone. Ik herinner me nog wat een ophef daarover was. Maar realiseren we ons wel wat de consequenties zijn? Moreel gedrag is niet aangeboren. Het moet de kans krijgen zich te ontwikkelen. Het gevolg is dat we allemaal op zijn tijd een rotkind zijn geweest. Maar dat past niet in ons ideaalbeeld. Misschien is het voor onze ontwikkeling juist negatief als we niet de ruimte hebben gekregen om ook een rotkind te zijn? Natuurlijk zijn er grenzen. Ook die worden in dit boek zichtbaar. Wat mij dan weer frappeert is dat die grenzen worden overschreden, omdat er onvoldoende wordt gecommuniceerd, waardoor ouders en kind langs elkaar heen leven en de schreeuw om aandacht en begrip niet wordt gehoord.

Ik schrik dan toch als ik in de krant het volgende commentaar lees naar aanleiding van een artikel over de rellen in Engeland, waarbij jongeren een hele buurt kort en klein slaan. In het artikel wordt geprobeerd te begrijpen wat er met deze jongeren aan de hand is. Armoede, werkloosheid, geen toekomst, het gevoel niet te delen in de welvaart of gewoon hebzucht. Wat de redenen ook zijn, het is naar mijn idee belangrijk naar de verhalen te luisteren en te blijven communiceren. Deed Korczak dat ook niet bij zijn rot jochies? Het commentaar is echter, dat een dergelijke poging om het gedrag te begrijpen weer zo’n softe, linkse hobby is en dat oppakken en streng straffen de enige remedie is.

Verkoopt een boek over een rotkind dan wel, vraagt Anna zich af? In het interview antwoordt de eigenaresse van een kinderboekwinkel: “Kinderen waar iets mee is, dat verkoopt inderdaad heel slecht. Dat is geen leuk cadeautje.” Wat betekent zo’n reactie? Willen we het leuk houden? Gaan we de confrontatie met het “rotkind” in onszelf liever uit de weg? Geen hangjongeren voor mijn deur. Mijn voortuin moet netjes blijven. Willen we de “rottigheid” van onze kinderen niet zien, omdat we geen smet op ons eigen blazoën willen? Gaan we toch het gesprek met onszelf en onze kinderen uit de weg? U mag het zeggen.